

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تعهدنامه‌ی اصالت اثر و رعایت حقوق دانشگاه

تمامی حقوق مادّی و معنوی مترتب بر نتایج، ابتکارات، اختراعات و نوآوری‌های ناشی از انجام این پژوهش، متعلق به **دانشگاه محقق اردبیلی** می‌باشد. نقل مطلب از این اثر، با رعایت مقرّرات مربوطه و با ذکر نام دانشگاه محقق اردبیلی، نام استاد راهنما و دانشجو بلامانع است.

اینجانب رباب جعفری دانش‌آموخته‌ی مقطع کارشناسی ارشد رشته‌ی روانشناسی گرایش عمومی دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه محقق اردبیلی به شماره‌ی دانشجویی ۹۱۱۱۵۳۲۰۲ که در تاریخ ۱۳۹۳/۶/۱۰ از پایان‌نامه‌ی تحصیلی خود تحت عنوان رابطه وابستگی به موبایل، سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله در دانشجویان دفاع نموده‌ام، متعهد می‌شوم که:

- این پایان‌نامه را قبلاً برای دریافت هیچ‌گونه مدرک تحصیلی یا به عنوان هرگونه فعالیت پژوهشی در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی داخل و خارج از کشور ارائه ننموده‌ام.
- مسئولیت صحّت و سقم تمامی مندرجات پایان‌نامه‌ی تحصیلی خود را بر عهده می‌گیرم.
- این پایان‌نامه، حاصل پژوهش انجام شده توسط اینجانب می‌باشد.
- در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و مقرّرات مربوطه و با رعایت اصل امانتداری علمی، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در متن و فهرست منابع و مأخذ ذکر نموده‌ام.
- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده یا هرگونه بهره‌برداری اعم از نشر کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان‌نامه را داشته باشم، از حوزه‌ی معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه محقق اردبیلی، مجوزهای لازم را اخذ نمایم.
- در صورت ارائه‌ی مقاله‌ی مستخرج از این پایان‌نامه در همایش‌ها، کنفرانس‌ها، سمینارها، گردهمایی‌ها و انواع مجلات، نام دانشگاه محقق اردبیلی را در کنار نام نویسندگان (دانشجو و اساتید راهنما و مشاور) ذکر نمایم.
- چنانچه در هر مقطع زمانی، خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن (منجمله ابطال مدرک تحصیلی، طرح شکایت توسط دانشگاه و ...) را می‌پذیرم و دانشگاه محقق اردبیلی را مجاز می‌دانم با اینجانب مطابق ضوابط و مقرّرات مربوطه رفتار نماید.

نام و نام خانوادگی دانشجو: رباب جعفری

امضا

تاریخ

دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی

گروه آموزشی روانشناسی

پایان‌نامه برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد

در رشته‌ی روانشناسی گرایش عمومی

عنوان:

**رابطه وابستگی به موبایل با سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله
در دانشجویان**

استاد راهنما اول:

دکتر نادر حاجلو

استاد راهنما دوم:

دکتر ناصر صبحی قراملکی

استاد مشاور:

دکتر اوشا برهمند

پژوهشگر:

رباب جعفری

تابستان ۹۳

دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی

گروه آموزشی روانشناسی

پایان‌نامه برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد
در رشته‌ی روانشناسی گرایش عمومی

عنوان:

**رابطه وابستگی به موبایل با سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله
در دانشجویان**

پژوهشگر:

رباب جعفری

ارزیابی و تصویب شده‌ی کمیته‌ی داوران پایان‌نامه با درجه‌ی .....

نام و نام خانوادگی	مرتبه‌ی علمی	سمت	امضاء
دکتر نادر حاجلو	دانشیار	استاد راهنما اول	
دکتر ناصر صبحی قراملکی	دانشیار	استاد راهنما دوم	
دکتر اوشا برهمند	دانشیار	استاد مشاور	
پروفسور محمد نریمانی	استاد	استاد داور	
دکتر حسین قمری	دانشیار	استاد داور	

پاسکزاری:

در خاتمه این پایان نامه با بضائت کم بر خود لازم می دارم از استاد کراتقدر آقای دکتر حاجعلو و آقای دکتر صبحی به پاس زحمات کراتقدری که در راهنمایی این پایان نامه متحمل شدند کمال تشکر و سپاس گذاری را داشته باشم و سعی نمایم روحیه علم آموزی ایشان را سرلوحه زندگی خویش قرار دهم و همچنین از جناب خانم دکتر فرهمند که امر مشاوره را تقبل نمودند کمال تشکر را دارم.

نام خانوادگی دانشجو: جعفری	نام: رباب
عنوان پایان نامه: رابطه وابستگی به موبایل با سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله در دانشجویان	
استاد راهنما اول: دکتر نادر حاجلو استاد راهنما دوم: دکتر ناصر صبحی قراملکی استاد مشاور: دکتر اوشا برهمند	
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: روانشناسی
دانشگاه محقق اردبیلی	گرایش: عمومی
تاریخ دفاع: ۱۳۹۳/۶/۱۰	دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی
	تعداد صفحات: ۱۱۶
<p>چکیده:</p> <p>هدف این مطالعه تعیین رابطه وابستگی به موبایل با سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله در دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی بود. روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود و جامعه آماری را نیز کلیه دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی که در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ مشغول تحصیل بودند تشکیل داد. از این جامعه، تعداد ۳۷۸ نفر (۲۳۴ دختر و ۱۴۴ پسر) با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مقیاس وابستگی به موبایل یانگ، مقیاس سرمایه روانشناختی لوتانز، مقیاس سرمایه اجتماعی دلاویز و پرسشنامه راهبرد مقابله موس و بیلینگز استفاده شد. اطلاعات بدست آمده با استفاده از شاخص‌ها و روش‌های آماری شامل فراوانی، انحراف معیار، ضرایب همبستگی و رگرسیون چند متغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد بین وابستگی به موبایل با مولفه‌های سرمایه روانشناختی رابطه منفی وجود دارد. بین وابستگی به موبایل و راهبرد مساله‌مدار و راهبرد شناختی رابطه منفی وجود دارد، بین وابستگی به موبایل و راهبرد هیجان‌مدار و راهبرد اجتنابی رابطه مثبت وجود دارد. بین وابستگی به موبایل و راهبرد رفتاری و سرمایه اجتماعی رابطه وجود ندارد. مولفه‌های سرمایه روانشناختی و راهبردهای مقابله با ویژگی‌های تعیین‌کننده از جمله مقابله کارآمد و سازگار با موانع و تجارب ناخوشایند، میزان تلاش و پافشاری برای رفع موانع، باور و اطمینان به خود به استفاده بهنجار افراد از تلفن همراه کمک می‌کند.</p>	
کلید واژه‌ها: وابستگی به موبایل، سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی، راهبردهای مقابله	

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱-مقدمه.....	۲
۲-۱-بیان مساله.....	۴
۳-۱-اهمیت و ضرورت انجام پژوهش.....	۹
۴-۱-متغیرهای پژوهشی.....	۱۰
۵-۱-اهداف پژوهشی.....	۱۰
۶-۱-سوالات پژوهشی.....	۱۱
۷-۱-فرضیه پژوهشی.....	۱۲
۸-۱-تعاریف نظری و عملیاتی.....	۱۲

فصل دوم: مبانی نظری پژوهش

۱-۲-مبانی نظری.....	۱۶
۲-۲-تاریخچه تلفن همراه در جهان و ایران.....	۱۷
۲-۱-۱-۱-نظریه تحولی ارزشی اینگلهارت.....	۱۹
۲-۱-۲-۲-نظریه توسعه کارکردی موبایل.....	۲۰
۲-۱-۳-۳-هابرماس و نظریه کنترل ارتباطی.....	۲۰
۲-۱-۴-۴-نظریه ساختار شبکه ای کاستلز.....	۲۲
۲-۱-۵-۵-پارسونز و نظریه نظام کنش.....	۲۳
۲-۱-۶-۶-مدل استفاده و التذاذ.....	۲۵
۲-۱-۷-۷-نظریه تعاملی.....	۲۵
۳-۳-نفوذ تلفن همراه.....	۲۹

- ۳۵.....کارکردهای تلفن همراه.....۴-۲-۴
- ۳۶.....سرمایه روانشناختی.....۵-۲-۵
- ۳۹.....خودکارآمدی.....۱-۵-۲-۱
- ۴۴.....امیدواری.....۲-۵-۲-۲
- ۴۶.....تاب‌آوری.....۳-۵-۲-۳
- ۵۰.....خوش بینی.....۴-۵-۲-۴
- ۵۵.....سرمایه اجتماعی.....۶-۲-۶
- ۶۵.....راهبردهای مقابله.....۷-۲-۷
- ۷۲.....پیشینه پژوهشی تحقیق.....۵-۲-۵

فصل سوم: مواد و روش پژوهش

- ۷۷.....روش تحقیق.....۱-۳-۱
- ۷۷.....جامعه آماری.....۲-۳-۲
- ۷۷.....نمونه و روش نمونه.....۳-۳-۳
- ۷۷.....روش تجزیه و تحلیل آماری.....۴-۳-۴
- ۷۷.....شیوه اجرای تحقیق.....۵-۳-۵
- ۷۸.....ابزار پژوهشی.....۶-۳-۶

فصل چهارم: نتایج و یافته های پژوهش

۲-۴- یافته های مربوط به فرضیه ها..... ۸۱

فصل پنجم: نتیجه گیری و بحث

مقدمه..... ۹۰

نتیجه گیری و بحث..... ۹۰

محدودیت ها..... ۹۶

پیشنهادها..... ۹۷

منابع

منابع فارسی..... ۹۸

منابع انگلیسی..... ۱۰۴

فهرست جداول

- جدول ۴-۱ میانگین و انحراف معیار وابستگی به موبایل، سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی، راهبردهای مقابله..... ۸۱
- جدول ۴-۲ فراوانی و درصد وابستگی به موبایل ۸۲
- جدول ۴-۳ ماتریس همبستگی متغیرهای وابستگی به موبایل با مولفه های سرمایه روانشناختی (n=۳۷۸)..... ۸۳
- جدول ۴-۴ تحلیل رگرسیون مولفه های سرمایه روانشناختی بر روی وابستگی به موبایل..... ۸۳
- جدول ۴-۵ نتایج تحلیل های تک متغیره بر روی مولفه های وابستگی به موبایل..... ۸۴
- جدول ۴-۶ ماتریس همبستگی متغیرهای وابستگی به موبایل با مولفه های راهبردهای مقابله..... ۸۵
- جدول ۴-۷ تحلیل رگرسیون راهبردهای مقابله، راهبرد مساله مدار، راهبرد هیجان مدار، راهبرد شناختی، راهبرد رفتاری، راهبرد اجتنابی بر روی وابستگی به موبایل..... ۸۶
- جدول ۴-۸ نتایج تحلیل های تک متغیره بر روی مولفه های وابستگی به موبایل..... ۸۶
- جدول ۴-۹ ماتریس همبستگی سرمایه اجتماعی..... ۸۸

فصل اول:

کلیات پژوهش

ما در جهان متحول و دستخوش دگرگونی چشمگیر و دائمی زندگی می‌کنیم آنچه زمینه چنین تغییر و تحولات سریع، ژرف و شگرفی را پدید آورده است، دستاوردهای تکنولوژیک جدید بشری است. تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطی مجموعه وسیع و متنوعی از فناوری‌هاست که برای برقراری ارتباط بین انسان‌ها به کار می‌روند. تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطی به طور مستقیم و غیرمستقیم تمام عرصه‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی را به صورت گسترده، عمیق و ماندگار دگرگون کرده است. و از سوی دیگر، تمام سطوح ساختاری جوامع- از تک تک افراد، گروه‌ها و جماعت‌ها تا همه نهادها و سازمانها و اساسا کلیت ساختارهای زندگی جمعی- در نتیجه پیامدهای مستقیم یا با واسطه این تکنولوژی‌ها شاهد تغییرات بنیادین در شرایط و عوامل موثر بر هستی خود بوده و بیش از پیش خواهند بود (منتظر قائم، ۱۳۸۳). اینترنت، ماهواره و موبایل از مهم‌ترین دستاوردهای این انقلاب ارتباطی- اطلاعاتی است که ارتباطات را معنایی تازه بخشیده و موجب دگرگونی در تعاملات اجتماعی شده‌اند. به طوری که می‌توان شگفت‌انگیزترین رویداد دنیای معاصر را سرعت بی‌سابقه تغییرات اجتماعی دانست.

تلفن همراه یکی از محبوب‌ترین وسایل ارتباطی بین افراد و از تکنولوژی‌های پیشرفته ارتباطی دوران ماست که در هر بخشی نفوذ کرده و فرصت‌های بسیاری در زمینه آموزش و یادگیری به وجود آورده است و ارتباطات انسانی را تسهیل کرده است و در اقشار جامعه به ویژه نوجوانان و جوانان در حال فراگیر شدن است. در میان فناوری‌هایی که بشر ابداع کرده هیچ یک به این مقدار به انسان نزدیک نبوده است (سعیدی، ۱۳۸۴). تلفن همراه به واسطه برخی از ویژگی‌ها مانند سرعت انتقال، تنوع مطالب و ارزان بودن آن که از شاخصه‌های مهم رسانه‌های پست‌مدرن است، به راحتی در اختیار افراد با سبک‌ها و هنجارهای مختلف اجتماعی قرار گرفته و این امر به مرور، میزان کنترل خانواده‌ها و دانشگاه‌ها بر آموخته-

های نسل جدید و نیز کیفیت و جهت‌گیری‌های آموزشی و تربیتی خانواده‌ها، مدارس و جامعه را متأثر ساخته است (سبحانی نژاد، پورطهماسبی و تاجور، ۱۳۸۷).

تحقیقات اخیر که در این حوزه صورت می‌گیرد و اخبار ناخوشایندی که گاه و بیگاه درباره مضرات پزشکی و رفتاری تلفن همراه از گوشه و کنار جهان به گوش می‌رسد، بازبینی و نگرش دوباره برای استفاده از این وسیله پرکاربرد و عادی شده را ضروری می‌سازد. به طوری که مجموعه کاربران، ارائه کنندگان خدمات، قانونگذاران و دولت‌ها را در معرض اقدامات پیشگیرانه قرار می‌دهد که پیش از هر چیز به شناخت ماهیت انواع و اقسام آسیب‌ها و دامنه نفوذ آن نیاز دارد.

از جمله عوامل رفتاری که ممکن است متأثر از استفاده آسیب‌زا از تلفن همراه باشد مربوط به خودکارآمدی، امیدواری، خوش‌بینی و تاب‌آوری است که مجموعه این عوامل سرمایه روانشناختی را تشکیل می‌دهند. سرمایه روانشناختی از مولفه‌های روانشناسی مثبت‌نگر است. این رویکرد با تکیه بر نقاط قوت افراد به بهبود عملکرد فردی و سازمانی آن‌ها کمک می‌کند. و باعث می‌شود که فرد نیازهای رفتاری را با ظرفیت‌های فردی مقایسه کند و احساس تسلط در مورد توانایی‌هایش برای انجام فعالیت‌های خاص کند، احساس غیر قابل تحمل بودن آینده را کاهش دهد، انتظار اتفاقات رویدادهای خوب در آینده را داشته باشد و در شرایط ناگوار سازگاری موفق داشته باشد اشاره می‌کند.

عامل دیگر مرتبط با تلفن همراه سرمایه اجتماعی است که انسجام جوامع را تضمین می‌کند و بدون آن رشد اقتصادی، فرهنگی یا بهزیستی انسانی میسر نمی‌شود. تکنولوژی شکل دهنده‌ی روابط اجتماعی و شکل‌های تحول آن و عامل موثر در ایجاد ارتباطات تلقی می‌شود. به طوری که در گذشته، مکان نقش کلیدی در خلق ارتباطات افراد داشت، چراکه افراد کمتر با دنیای خارج ارتباط داشتند و ارتباط رودرو با اطراف ایشان در یک محیط ثابت صورت می‌گرفت ولی به دنبال مدرنیته و بسط تکنولوژی‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی مانند موبایل نقش مکان در شکل‌دهی به روابط بسیار کمرنگ شد، زیرا رسانه‌ها و تکنولوژی‌های ارتباطی قادرند فرد را از مکان خودش جدا کنند و به جهان پیود بزنند. در نتیجه افراد با منابع بی‌شماری روبرو هستند و ارتباطات شکل غیرمحلی و جهانی پیدا می‌کند و

معنایی تازه گرفته و موجب دگرگونی و تغییرات در تعاملات اجتماعی شده‌اند در مقابل هرگونه تغییر در زندگی انسان اعم از خوشایند و ناخوشایند مستلزم نوعی سازگاری مجدد است. روش‌های سازگاری و مقابله با تغییرات زندگی و تنش‌های حاصله از این تغییرات در افراد مختلف و برحسب موقعیت‌های مختلف متفاوت است. مقابله با تنیدگی یا تغییرات به عنوان فرایند مشخص کننده الزامات درونی و بیرونی، فرایندی هدفمند برای پاسخ‌گویی به محرک‌های تهدیدکننده مفهوم پردازی گردیده است. از این رو هدف ما در این پژوهش بررسی رابطه وابستگی به موبایل با سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله است.

۱-۲- بیان مسأله:

امروزه هیچ حوزه‌ای از زندگی بشری نیست که تحت تاثیر فناوری‌های اطلاعاتی-ارتباطی جدید به ویژه اشکال رایج‌تر آن از جمله اینترنت و تلفن همراه نباشد. تمام سطوح زندگی انسان امروز از خصوصی‌ترین و شخصی‌ترین سطوح تا سطوح کلان سیاسی-اجتماعی (اگرچه به درجات متفاوت) تحت تاثیر این اشکال نوین فناوری رسانه‌ای قرار گرفته‌اند. تلفن همراه از بزرگترین اختراعات دنیای امروزی است و به دلایلی مانند راحتی استفاده و تسهیلات آن، اکثریت مردم در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه از آن استفاده می‌کنند. بر اساس آمارهای اتحادیه بین‌المللی مخابرات^۱، در سال ۲۰۱۱ به طور متوسط حدود ۸۶ درصد (سه چهارم از جمعیت دنیا) به یک موبایل دسترسی داشته‌اند. در مطالعه خزاعی و همکاران (۱۳۹۲) ۹۰/۷٪ استفاده متوسط، ۷/۴٪ استفاده شدید و ۱/۹٪ اعتیاد به تلفن همراه داشتند. هم چنین در مطالعه این یانگ ۸۸/۷٪ وابستگی متوسط به تلفن همراه، ۸/۴٪ وابستگی شدید و ۲/۹٪ معتاد به تلفن همراه بودند.

---

^۱. ITU Stistics

جیمز کاتز^۱ (۲۰۰۹) در پژوهشی به بررسی نقش تلفن همراه در محیط‌های آموزشی پرداخته است که با ارائه آمارهای مستند بر مسئله گریزناپذیر بودن استفاده از موبایل در بین دانش آموزان تاکید کرده است و همچنین بر جنبه های مثبتی که میتوان در استفاده از موبایل دنبال کرد تاکید ویژه کرده است. از سوی دیگر رشد و توسعه این فناوریها بحث و جدل های متعددی را بر سر پیامدها و عوارض فردی و اجتماعی کوتاه مدت و بلند مدت، سطحی و زود گذر یا عمقی و دیرپا و کلا آثار مثبت و منفی آنها به راه انداخته است. در حالی که تلفن همراه به عنوان وسیله‌ای، برای ارتباط و تعاملات بین فردی جذاب هستند، نظیر هر فناوری دیگر حاوی آمیزه‌ای از فرصت‌ها و تهدیدهاست که همواره خطر فزاینده-ای در استفاده مشکل ساز از آنها وجود داشته است که شناخت این فرصت‌ها و تهدیدها از سویی و فرهنگ‌سازی در زمینه افزایش فرصت‌ها و کاهش تهدیدهای تلفن همراه در کاربرد آن که عمدتاً جوان هستند، ضرورتی اولیه برای پژوهشگران و اولیای امور فرهنگی جامعه است. لوئیس لیونگ^۲ (۲۰۰۷) در نتایج تحقیق هنگ کنگ نشان داده که جذابیت فراوان موبایل برای قشر نوجوان منجر به پدیده ای روانی- اجتماعی به نام "فونیسیم (اعتیاد به تلفن همراه)" شده که از عوارض آن می توان به ارتباط معنادار آن با کاهش اعتماد به نفس، سرمایه و اعتماد اجتماعی، انزوا در ارتباط اجتماعی اشاره کرد. در پژوهشی دیگر نیز توسط معید فر و گنجی (۱۳۸۸) نتایج نشان داد در حالی که محدودیت ارتباط جمعی تأثیری بر میزان و نوع کاربری تلفن همراه ندارد، در مقابل، انگیزه کاربران تأثیر معناداری بر کاربرد تلفن همراه دارد. همچنین، بین میزان زمان صرف شده برای مصاحبت با خانواده و میزان کاربری تلفن همراه همبستگی معنادار معکوس وجود داشت. بسکو^۳ (۲۰۰۸) نشان داد که افرادی که از اضطراب بالا رنج می برند، از تلفن همراه به شکل افراطی و اعتیاد گونه استفاده می کنند.

بنابراین به منظور مطالعه آثار و پیامدهای موبایل متغیر سرمایه روانشناختی^۴ را در تحقیق خود مورد بررسی قرار می دهیم. سرمایه روانشناختی از مفاهیم نوینی است که امروزه مطرح شده است و یکی

---

1. James Katz

2. Luis Lyong

3. Busko

4. psychological capital

از شاخص‌های روانشناسی مثبت‌گرایی^۱ می‌باشد نتایج پژوهش‌های انجام شده در زمینه رفتار سازمانی مثبت‌گرا حاکی از آن است که ظرفیت‌های روانشناختی، از قبیل: خود-کارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری، خوش‌بینی، در کنار هم، عاملی را با عنوان سرمایه روان‌شناختی تشکیل می‌دهند. در مطالعه خزاعی و همکاران (۱۳۹۲) وابستگی به موبایل و عزت‌نفس در دانشجویان ارتباط معنادار داشت یعنی در دانشجویانی که عزت‌نفس پایین‌تری داشتند، وابستگی به موبایل بیشتر بود. به نظر می‌رسد خوش‌بینی با برون‌گرایی و عاطفه مثبت مرتبط است (فرانکن، ۱۹۸۹) و استفاده آسیب‌زا از تلفن همراه با برون‌گرایی رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد (یاسمی نژاد، گل محمدیان، ۱۳۹۰) در مطالعه فیلیپ جیمز نیز استفاده مشکل‌ساز از تلفن همراه با سن، برون‌گرایی و پایین بودن عزت‌نفس افراد ارتباط داشت (به نقل از خزاعی سعادت جو، شبانی، صنوبری و بازیان، ۱۳۹۲). شی‌یر و کارور با استفاده از مقیاس جهت‌گیری زندگی توانستند رابطه مثبت بین خوش‌بینی و سلامتی پیدا کنند. (شی‌یر و همکاران، ۱۹۸۹) به نقل از رابرت فرانکن، (۱۹۸۹). بیانچی و فیلیپس^۲ (۲۰۰۵) در پژوهشی دیگر به بررسی شاخص‌های روانشناسی شامل برون‌گرایی، عزت‌نفس، روان‌رنجور خویی سن و جنس نشان داد برون‌گرایی افراد و عزت‌نفس دو عامل بسیار مهم در پیش‌بینی استفاده از تلفن همراه هستند. استفاده نامناسب از تکنولوژی‌های ارتباطی با استرس‌های سایکولوژیک در دانشجویان مرتبط است، مطالعات نشان داده دانشجویانی که استفاده مشکل‌ساز از تلفن همراه داشته‌اند، اعتماد به نفس پایین‌تر (نیمز- ۲۰۰۵) احساس تنهایی بیشتر (موراها- ۲۰۰۰) احساس تنهایی و افسردگی بیشتر (اوزکان- ۲۰۰۷) و افسردگی، اضطراب و اختلالات خواب (وناس^۳- ۲۰۰۲) دارند. (به نقل از خزاعی و همکاران، ۱۳۹۲).

در تحقیقات رابطه مداخله موبایل در خود کارآمدی، درد، افسردگی در بیماران مبتلا به آرتروز نشان داده شد مداخله موبایل معنی‌داری مثبت در خود کارآمدی و معنی‌داری منفی در افسردگی و درد دارد. (بیران، اخوان، ۱۳۹۰)

^۱. positive psychology

^۲. Bianchi, Phillips

^۳. Nymz, Moruhan, Uzkan, Vonas

در واقع طرح رویکرد سرمایه روانشناختی نشان دهنده نقش و اهمیت آن در زمینه سرمایه اجتماعی است مشخص شده است که سرمایه روانشناختی از خود حقیقی به سوی خود ممکن در حال حرکت است که لازمه تحقق چنین فرایندی توسعه سرمایه اجتماعی و انسانی خواهد بود. طی تحقیقاتی مختلف رابطه بین سرمایه روانشناختی و سرمایه اجتماعی بررسی شده است نتایج پژوهش نشان داد که سرمایه روانشناختی و مولفه های آن با سرمایه اجتماعی رابطه مثبت و معنی داری دارد از سویی نتایج نشان داد که سرمایه روانشناختی و مولفه های آن قادرند تغییرات بهزیستی روانشناختی را به طور معنی داری پیش بینی کنند بر این اساس افرادی که سرمایه روانشناختی مطلوب تری دارند از سرمایه اجتماعی مطلوب تری بهره مند هستند (هاشمی، خسرو شاهی، جلیل آباد، باباپور، ۱۳۹۱). در تحقیق دیگری پژوهشی حاکی از تایید سرمایه روانشناختی و رفتار شهروندی سازمانی بر سرمایه اجتماعی است (امیر خانی، عارف نژاد، ۱۳۹۱). بنابراین از متغیرهای دیگری که ممکن است با وابستگی به موبایل ارتباط داشته باشد، سرمایه اجتماعی^۱ است. سرمایه اجتماعی سرمایه و منابعی است که افراد و گروه ها از طریق پیوند با یکدیگر و نوع این ارتباطات می توانند به دست آورند (بورديو، ۱۹۸۶، کلمن، ۱۹۸۸، پاتنام^۲، ۱۹۹۳، به نقل از شارع پور، ۱۳۸۵) دارند. لینگ ویتري ۲۰۰۲ به نقل از نادری و حق شناس (۱۳۸۸) به این نتیجه رسیدند که علت استفاده افراطی از سامانه تلفن همراه تا حدی به خاطر انگیزه ی افراد جهت حفظ و ارتقا روابط اجتماعی و رفع احساس تنهایی است. موسوی (۱۳۸۹) اشاره می کند که شبکه های اجتماعی متأثر از ارتباطات موبایلی جامعه شبکه ای را پدید آورده اند که در آن علاوه بر ارتباطات اجتماعی، دیگر ابعاد زندگی اجتماعی مثل ساختارها، نهادها و ارزش ها، الگوهای رفتار و کنش اجتماعی را نیز تحت تاثیر قرار داده است. نتایج یافته های پژوهش ها در آمریکا در ارتباط با پیام کوتاه تلفن همراه نشان داد، جوانانی که به طور افراطی و اعتیاد گونه از پیام کوتاه تلفن همراه استفاده می کنند سطوح بالایی از تکانشگری، احساس تنهایی و اضطراب اجتماعی را دارند (آزوکی، ۲۰۰۸)

---

¹. Social Capital

². Coleman ,Putnam•Bourdieu

متغیر دیگر مرتبط با وابستگی به موبایل راهبرد های مقابله^۱ است. براساس نظریه لازاروس^۲ انطباق^۳ عبارت است از تلاش های شناختی و رفتاری برای تسلط و کاهش یا تحمل درخواست های درونی یا بیرونی ناشی از فعالیت پر استرس. انطباق بیشتر تلاش برای اداره کردن و مدیریت است (فرانکن، ۱۹۸۹). دو راهبرد اصلی مقابله عبارتند از راهبرد مقابله هیجان مدار^۴ که شامل کوشش هایی جهت تنظیم پیامد های هیجانی واقعه تنش زاست و تعادل هیجانی و عاطفی را از طریق کنترل هیجانات حاصل از موقعیت تنش زا را حفظ می کند و راهبرد مقابله مسئله مدار^۵ شامل اقدامات سازنده فرد در رابطه با شرایط تنش زا است و سعی دارد منبع تنیدگی را حذف کرده یا تغییر دهد. (غضنفری، قدح پور، ۱۳۸۷) (هسیانگ (۲۰۰۸) در بررسی پیامدهای تلفن همراه به این نتیجه می رسد که زنان به دلیل طبع عاطفی شان، از تلفن همراه به عنوان ابزاری برای مبادله عواطف و تعاملات اجتماعی استفاده می کنند و مردان به دلیل طبع غیر ارتباطی و هیجان جویی شان از تلفن همراه سود می برند. فان چن^۶ (۲۰۰۴) در پژوهشی به بررسی رابطه افسردگی با اعتیاد به تلفن همراه نشان داد علائم اعتیاد به تلفن همراه را حواس پرتی، تحمل و بردباری، کناره گیری، گریز یا فرار شامل می شوند. بنابراین فناوریهای ارتباطی می تواند موجب حمایت اجتماعی، دستیابی و لذت کنترل و فرار از مشکلات هیجانی شوند، یعنی افراد با نشانه های شدید ممکن است برای سازگاری با تنشهای هیجانی به آنها پناه ببرند. بدون مداخله موثر برای درمان نشانه ها، استفاده از تلفن همراه به سمت اعتیاد پیش می رود، که می تواند ناشی از ناتوانی روشهای سازگاری و روبرویی با واقعیتهای زندگی باشد (کو،^۷ ۲۰۰۹).

در ایران، علیرغم استفاده گسترده از تلفن همراه هیچ تحقیق رسمی و انتشار یافته ای استفاده بالقوه اضطراری یا اعتیادی از آن را مورد بررسی قرار نداده است، ولی خطرات امنیتی و بهداشتی گوشی های همراه مورد بررسی قرار گرفته اند. در هیچ یک از تحقیقات رابطه مستقیم وابستگی به موبایل با

---

1. coping strategy

2. Lazarus

3. Adaptation

4. Emotion-focused

5. problem-solving

6. Fan Chen

7. Koo

سرمایه های روانشناختی و سرمایه های اجتماعی و راهبردهای مقابله بررسی نشده است. . انجام تحقیقات برای مشخص کردن ویژگی های افرادی که ممکن است به شدت درگیر تلفن همراه خود باشند و اینکه آیا تلفن همراه در حال تاثیر گذاری بر فرایندهای روانشناختی هستند و آیا می توان این نتایج را به سایر گروه ها و یا تکنولوژی های ارتباطی تعمیم داد؟ ضروری است. بنابراین ما در این راستا در صدد هستیم تا ارتباط بین وابستگی به موبایل، سرمایه های روانشناختی، سرمایه های اجتماعی و راهبردهای مقابله را شناسایی کنیم که چه رابطه ای بین وابستگی به موبایل با سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله وجود دارد.

۱-۳- اهمیت و ضرورت انجام پژوهش:

امروزه هیچ حوزه ای از زندگی بشری نیست که تحت تاثیر فناوری های اطلاعاتی، ارتباطی و به ویژه اشکال رایج تر آن از جمله اینترنت و تلفن همراه نباشد. تمام سطوح زندگی انسان امروزه از خصوصی ترین و شخصی ترین سطوح تا سطوح کلان اجتماعی اگرچه به درجات متفاوت تحت تاثیر این اشکال نوین فناوری قرار گرفته اند امروزه تلفن همراه به بخش جدایی ناپذیری از زندگی نه تنها افراد بالغ بلکه کودکان نیز تبدیل شده است براساس آمار موجود بسیاری از نوجوانان ترجیح می دهند با دوستان خود از طریق تلفن رابطه داشته اند. دهه های اخیر شاهد گسترش و توسعه ی سلطه تلفن همراه در دنیای مخاطبان تبدیل شدن به رسانه ای جهانی بوده است تقریباً در همه دنیا تلفن همراه را منبع اصلی دسترسی به اطلاعات می دانند.

در این میان نقش تلفن همراه در جومع امروز از دو جهت اهمیت پژوهشی ویژه ای دارد : نخست اینکه براساس شواهد آماری ضریب نفوذ تلفن همراه در جهان امروز به شدت در حال افزایش است به لحاظ کمی در بسیاری از کشورهای پیشرفته جهان در حال نزدیک شدن به وضعیت هر شهروند یک موبایل هستیم و یا اینکه چند سال است که این مرحله را پشت سر گذاشته ایم. دوم اینکه با وجود این انقلاب رخ داده در فناوری ارتباطی موبایل نسبت به سایر فناوری های رسانه ای (راديو، تلویزیون، اینترنت)

حوزه مغفول مانده در پژوهش های اجتماعی و روانشناختی است بر اساس آمارهای اتحادیه بین المللی مخابرات، در سال ۲۰۱۱ به طور متوسط حدود ۸۶ درصد مردم جهان به موبایل دسترسی داشته اند با وجود این مطالعات اندک انجام گرفته شده در زبان فارسی و حتی در زبان انگلیسی بیشتر به ابعاد صرفاً فرهنگی تلفن همراه پرداخته اند. علی رغم استفاده گسترده از تلفن همراه در ایران اثرات اعتیادی و پیامدهای روانشناختی و رفتاری آن به خوبی بررسی نشده است (زکایی، ولی زاده، ۱۳۸۸)

در حوضه نظری یافته‌های پژوهشی می‌توانند با تبیین رابطه وابستگی به موبایل سرمایه‌های روانشناختی، سرمایه های اجتماعی و راهبردهای مقابله به تایید حدود مفروضه‌ها، گسترش مفاهیم و فرضیه‌های موجود در زمینه وابستگی به موبایل منجر گردد در حیطه عملی یافته‌های پژوهش می‌تواند با استفاده از نتایج پژوهش در بهبود روابط بین فردی، آموزش راهبردهای مناسب و یا از آسیب زایی احتمالی موبایل به مقابله پرداخت.

۱-۳- متغیرهای پژوهش

متغیر پیش بین: وابستگی به موبایل

متغیر ملاک: سرمایه روانشناختی، سرمایه اجتماعی و راهبردهای مقابله

۱-۵-اهداف پژوهش:

هدف اصلی پژوهش بررسی رابطه بین وابستگی به موبایل با سرمایه اجتماعی، سرمایه روانشناختی و راهبردهای مقابله در دانشجویان است.

اهداف جزئی

۱- تعیین رابطه وابستگی به موبایل با سرمایه روانشناختی

۲- تعیین رابطه وابستگی به موبایل با خود کارامدی